

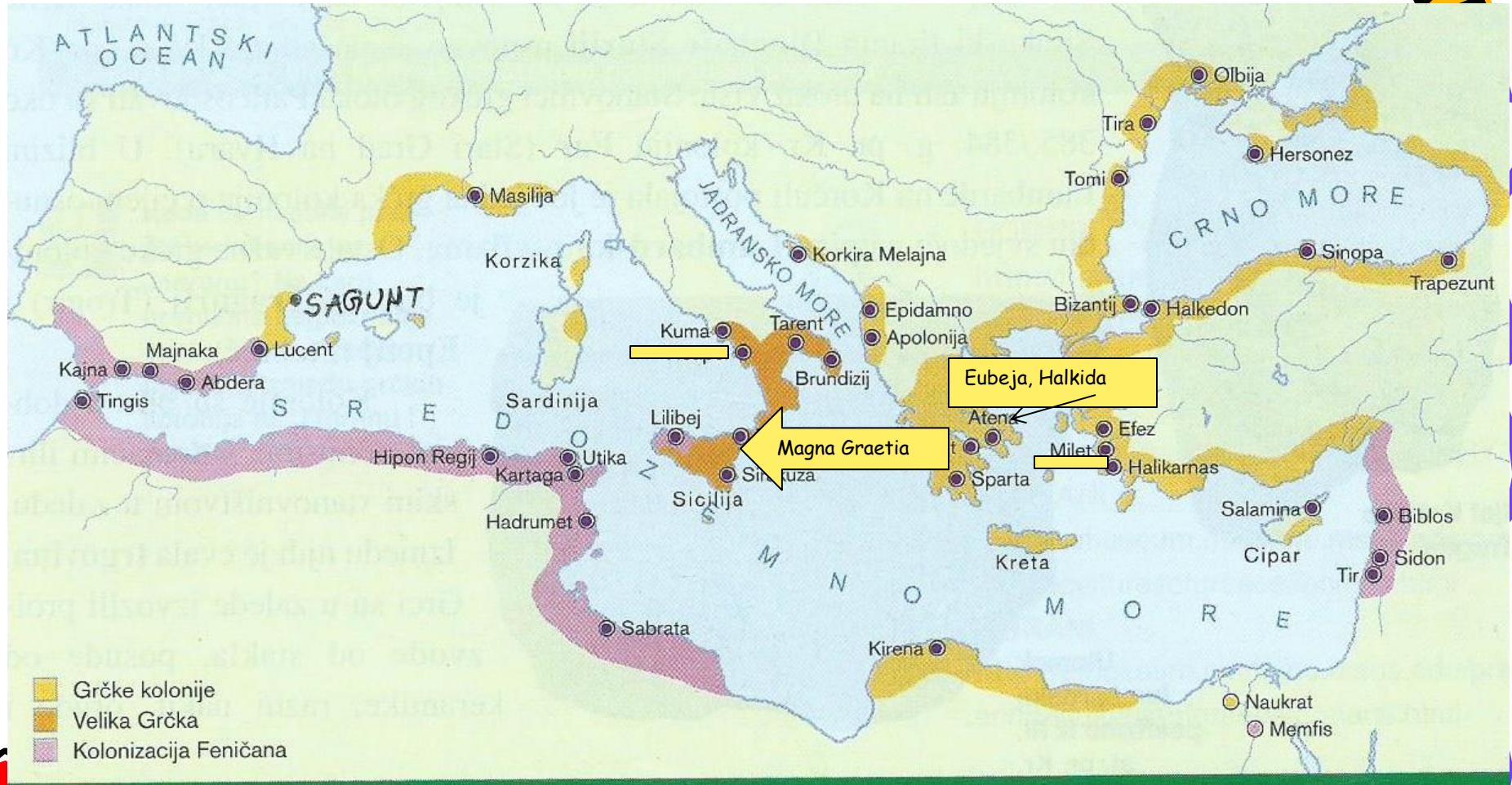
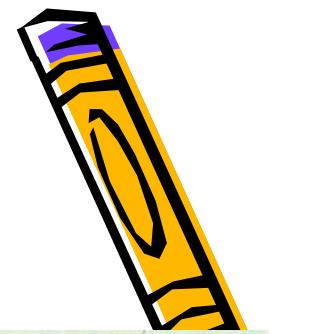
POVIJEST PISMA

Glinene pločice
Rajko Guščić, prof.

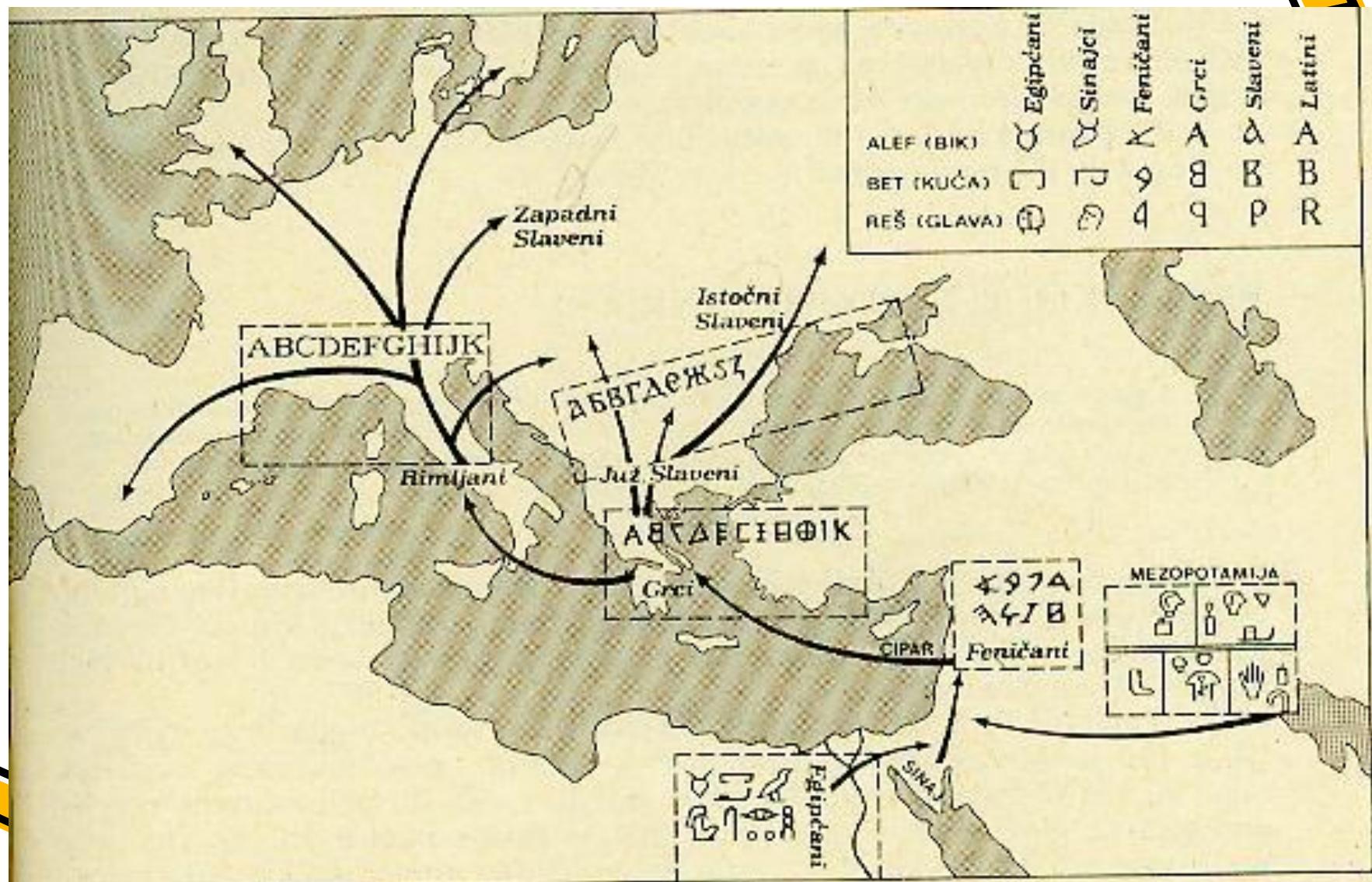
Magna Graetcia

Istočni i zapadni alfabet

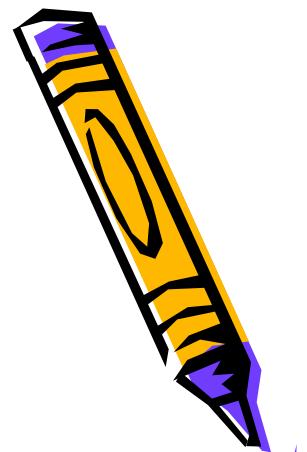

KARTA 14. Grčka i fenička kolonizacija Sredozemnog i Crnog mora

Smjer kretanja pisma

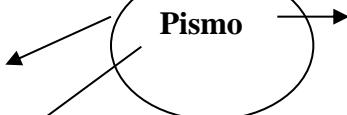

PISMO MEZOPOTAMIJA

U 19. st. otkrili arheolozi
Paul Emile Botta iz Francuske
i Austen Henry Layard iz Velike Britanije

Naziv: **klinasto pismo**

Dešifrirali: Friedrich Grotfend iz
Njemačke i Henry Creswick
Rawlinson iz Velike Britanije

Pojednostavljeno slikovno pismo
piktografsko (lat. pictus-slika, grč.
grafein-pismo)

klinasto pismo je slogovno pismo
(silabičko, grč. sillabe-slog)

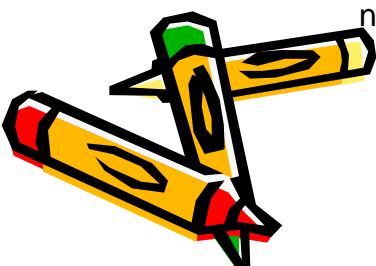
ime dobilo **klinasto pismo**
jer su urezani znakovi nalik
na klin.

izumili Sumerani a
upotrebljavalo se do
2. st pr.Kr.

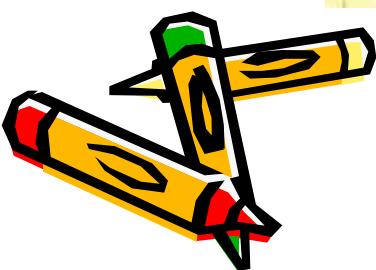
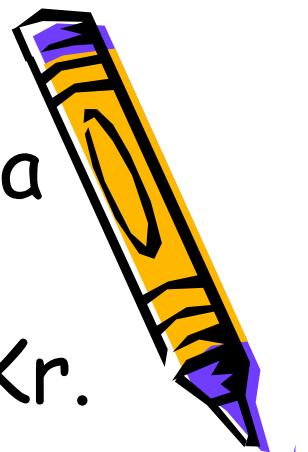
urezano u **glinenu**
pločicu

«Kuća tablica»= škola

«sinovi kuće tablica»= učenici

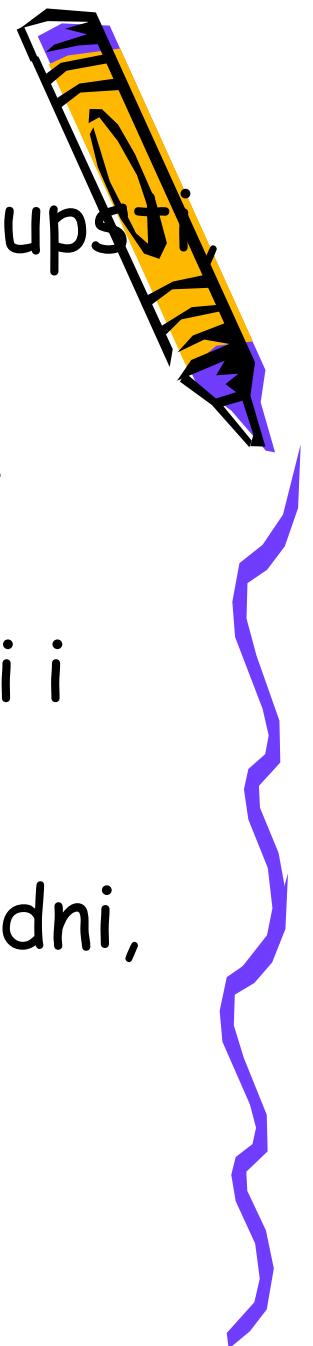

Način pisanja klinastog pisma i jedna glinena pločica iz Jamdet Nasra u Mezopotamiji stara oko 3000. g. pr. Kr.

Egipatsko pismo

- **Hijeroglifi** (grč. *hieros*-svet, *glifein*-dupati, urezati). Najstariji oblik pisma oko 3100. g. pr. Kr.- **sveto uklesano pismo**.
- **Hijeratsko pismo** (grč. *hieratikos*-svećenički). Bilježe se vjerski tekstovi i za pisanje književnosti, na papirusu.
- **Demotsko pismo** (grč. *demotikos*-narodni, pučki). Koristi pri pisanju pravnih, administrativnih i trgovačkih isprava.

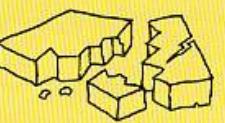
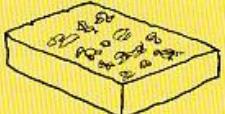

papirus

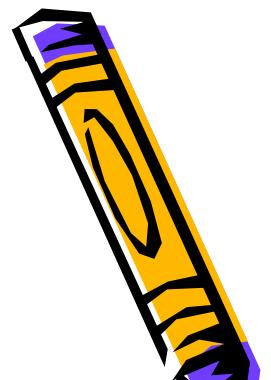

Požljivo promotrite pisara koji piše na papirusu i pisara koji urezuje znakove na glinene pločice. Na temelju ta četiri primjera navedite četiri razloga zašto je uporaba papirusa značila veliki napredak u odnosu prema glinenim pločicama.

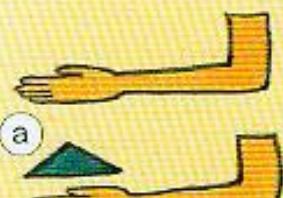
glinene pločice

Egipatsko pismo

Svaki znak ima vlastito značenje, a značenje istog hijeroglifa mijenja se ako mu je dodan drugi znak. Evo nekoliko primjera:

a

a - ruka
b - dati
c - sim
d - kći

c

d

e

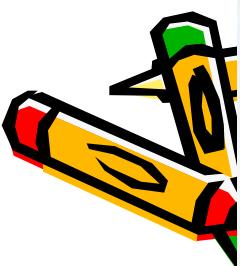

f

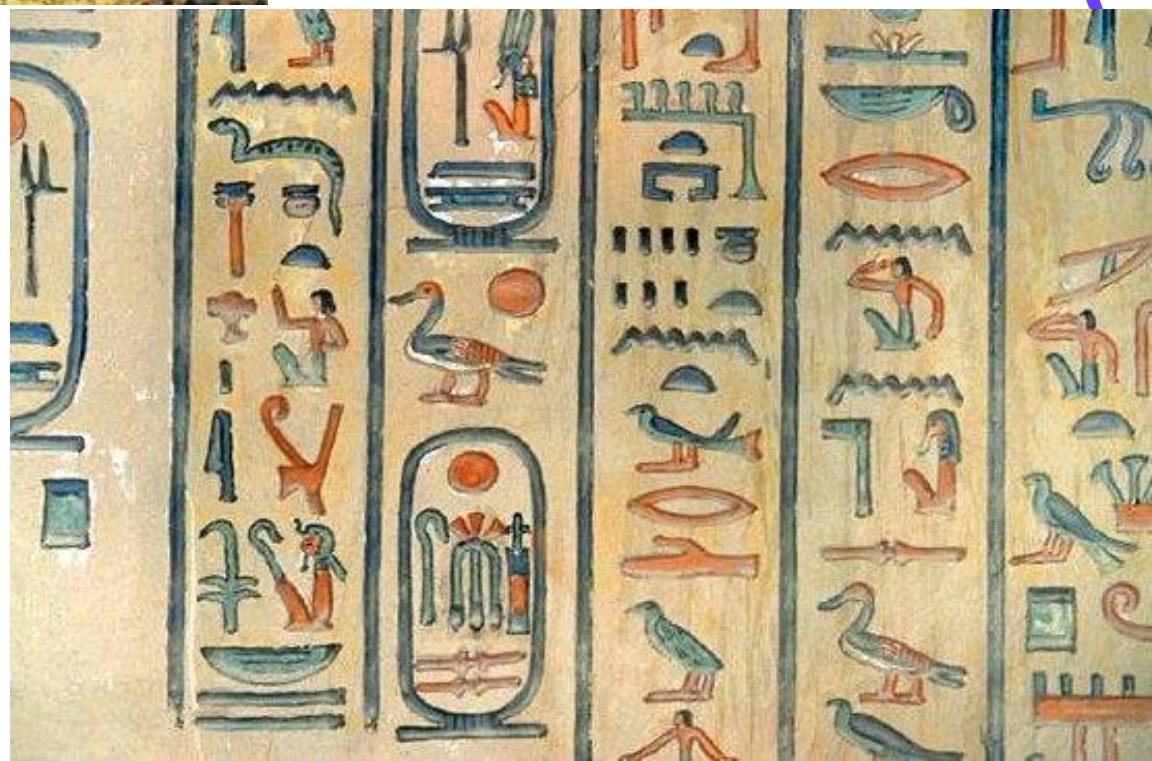
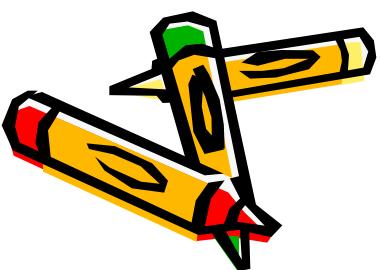
Hijeroglifi imaju također vrlo precizno značenje. Rijeka (e) bilježi se drugačije od stajaće vode poput jezera (f).

Kartuša je okvir u kome se pojavljuje ime nekog faraona. To je njegov "potpis".

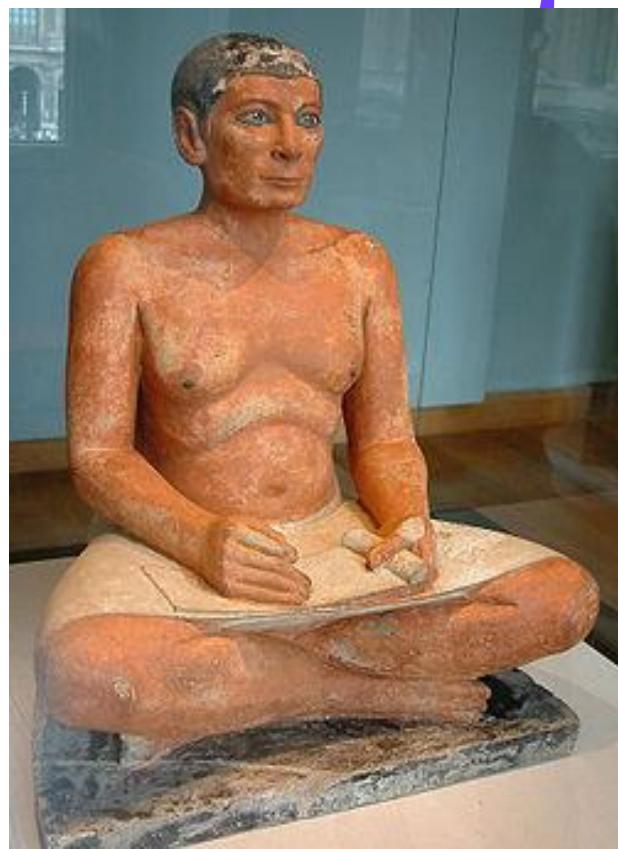
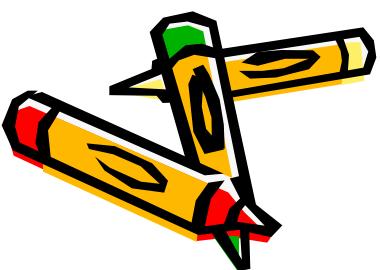
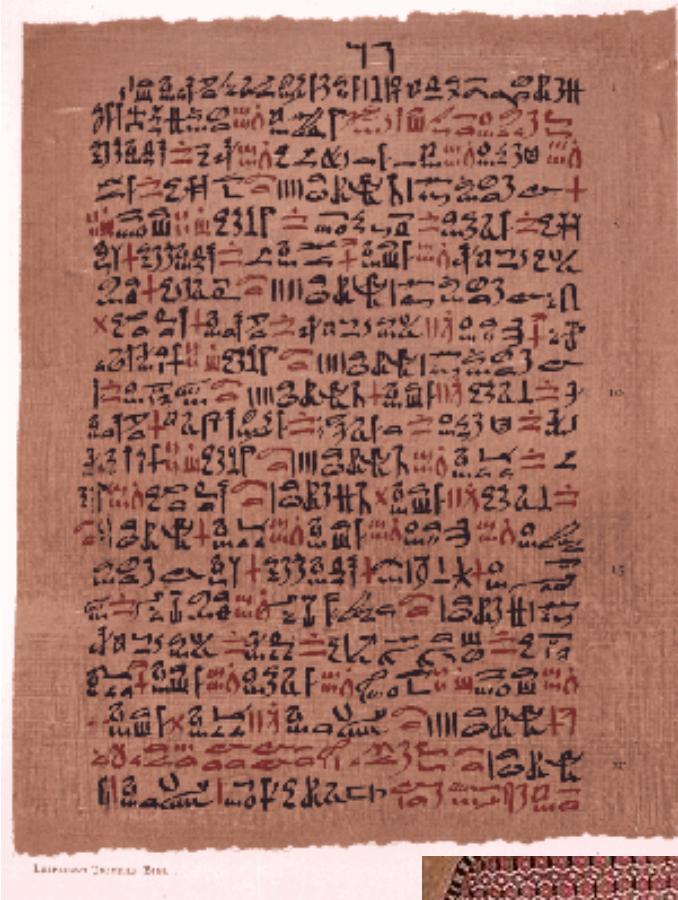

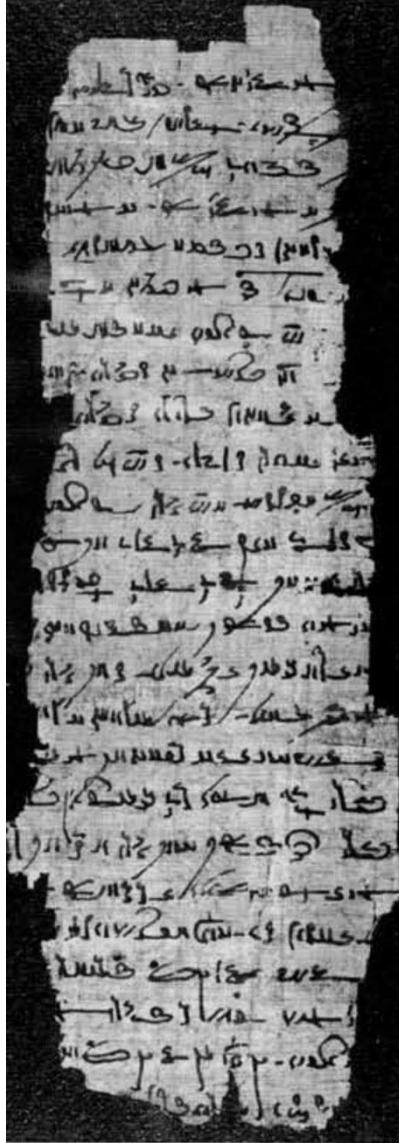

Hijeroglifi

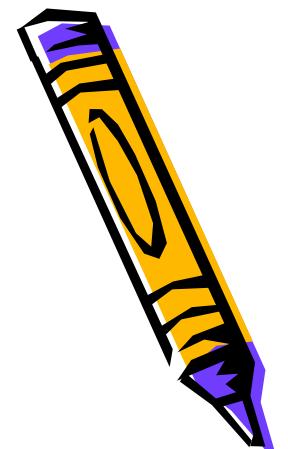
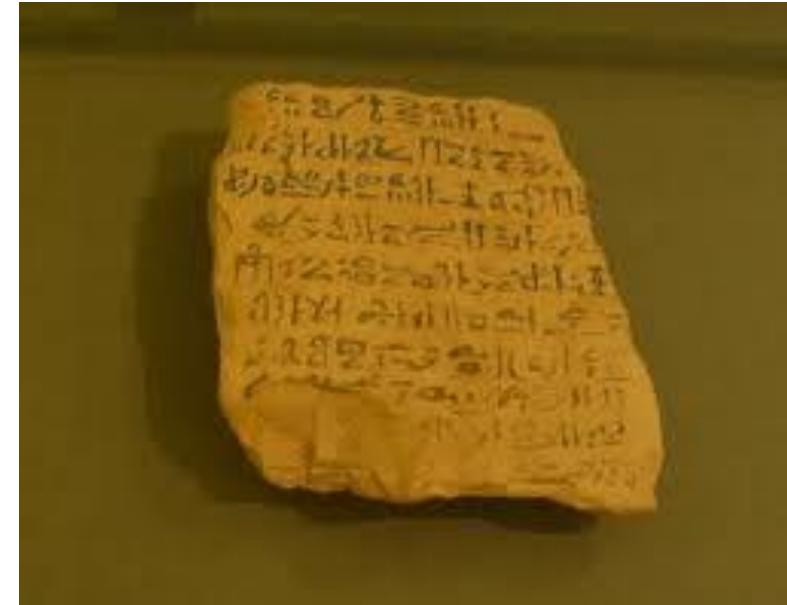
Hijeratsko

Demotsko

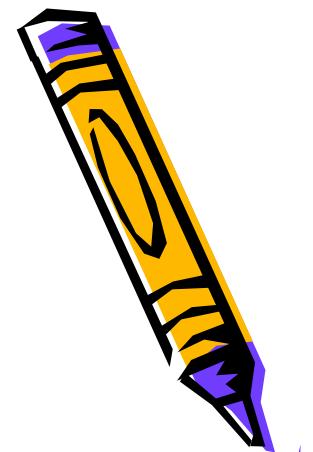
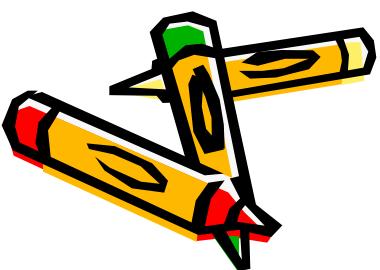
- I Egipćani su koristili glinene pločice!

Kamena ploča iz Rosette

Hijeroglife je odgonesnuo
Francuz Jean François
Champollion 1822. g.
usporedbom hijeroglifskog,
demotskog i grčkog.

1.	A	ALEPH
2.	↳	BETH
3.	↗	GIRNEL
4.	△	DALET
5.	⤒	HE
6.	⤓	VAV
7.	I	ZAYIN
8.	H	HET
9.	⊗	TET
10.	Y	YOD
11.	K	KAPH
12.	L	LAMED
13.	M	MEM
14.	N	NUN
15.	Z	SAMEKH
16.	O	AYIN
17.	P	PE
18.	S	SADE
19.	Q	QUOPH
20.	R	RESH
21.	SH	SHIN
22.	T	TAV

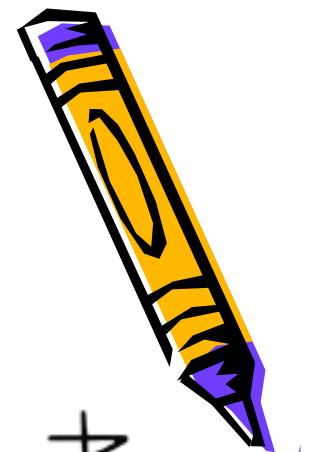
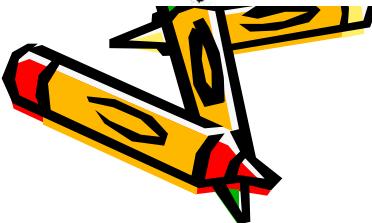
A B G D E V N M O R H T I N < M O D G A

A, A
B, ↳
I, ↗
D, △
HE, ⤒
VAV, ⤓
ZAYIN, I
HET, ┌
TET, ⊗
YOD, Y
KAPH, K
LAMED, L
MEM, M
NUN, N
SAMEKH, Z
AYIN, O
PE, P
SADE, S
QUOPH, Q
RESH, R
SHIN, SH
TAV, T

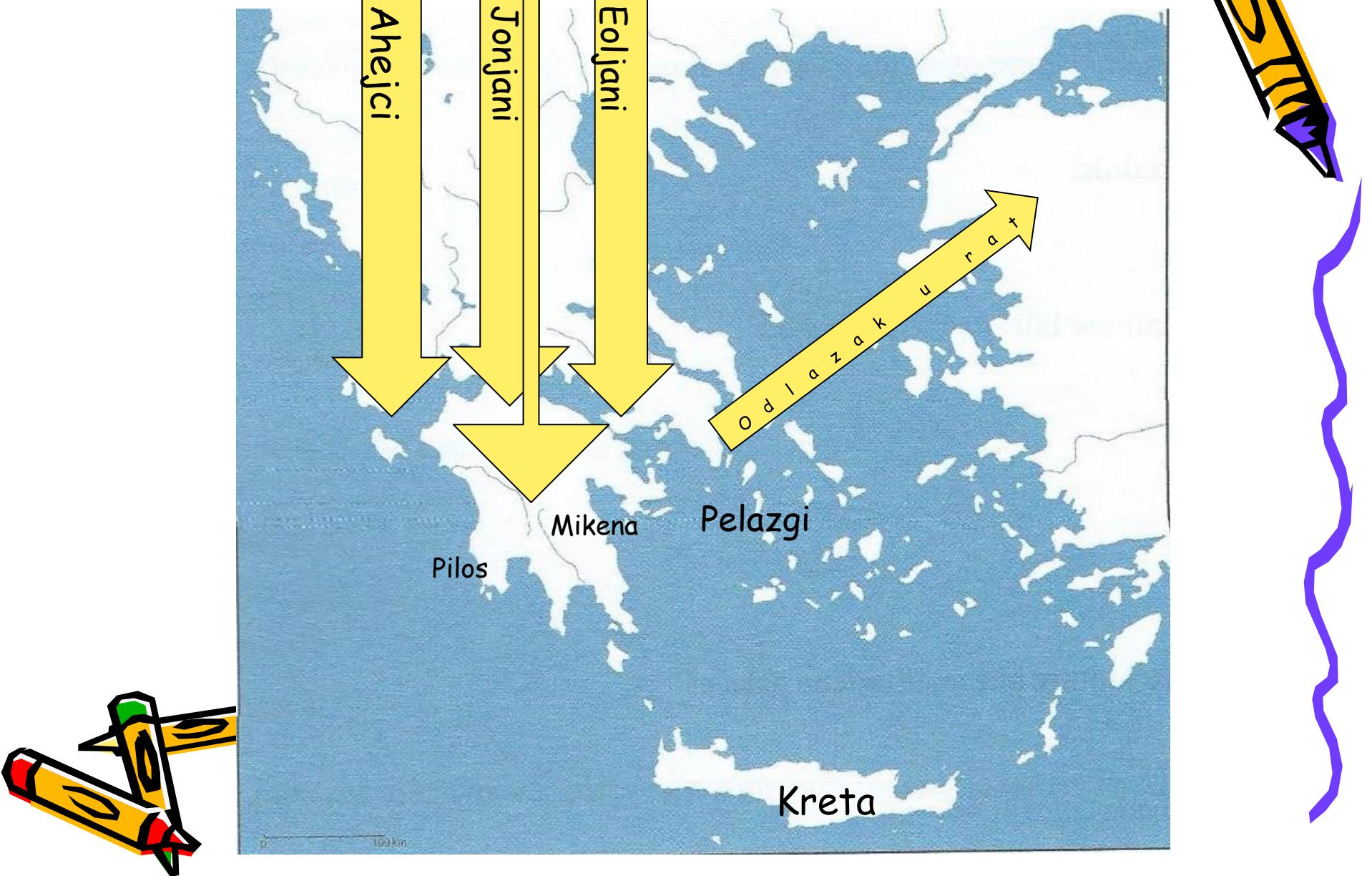
Fenički alfabet

Z	W	H	D	G	B	'
Zayin Weapon	Waw Hook	He Window	Daleth Door	Gimel Camel	Beth House	Aleph Ox
N	M	L	K	Y	T	H
Nun Fish	Mem Water	Lamedh Ox-Goad	Kaph Palm of Hand	Yodh Hand	Teth Unknown	Heth Fence
T	SH	R	Q	S	P	'
Taw Mark	Shin Tooth	Resh Head	Qoph Monkey	Sadhe Fishhook	Peh Mouth	Ayin Eye
O						S
						Samekh Support

- Feničko pismo ima 22 slova (konsonanata).

Dorani Seobu na grčkom tlu

Linearno A i B pismo prvo indoevropsko pismo

2. Od 15. st. pr.Kr. nastaje jedinstven
oblik pismo **linearno B.**

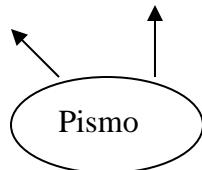
3. **Odgometnuli su ga Britanci**
Michael Ventris i John Chadwick

(1952. g.)

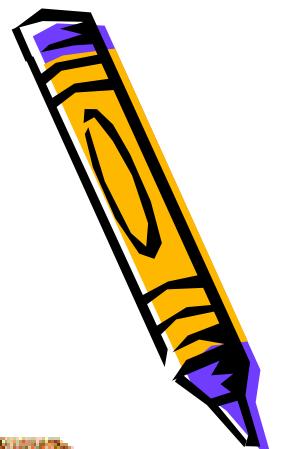
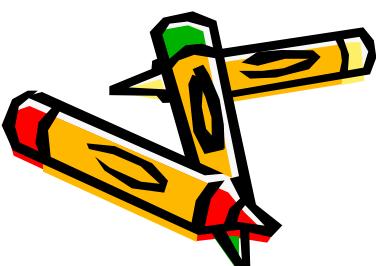
Pločica iz Pila pisana **linearnim B pismom.**

↓
Pisan grčkim jezikom što svjedoči da su Kretom
zavladali tuđinci.

1. Tzv. Kretski hijeroglifi pisani na sunčanu Disku
iz Festa piktografskim **linearnim A** pismom
(slogovno pismo).

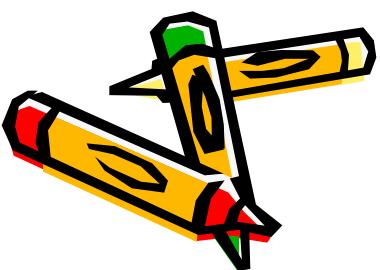

Linearno B pismo iz Pilosa

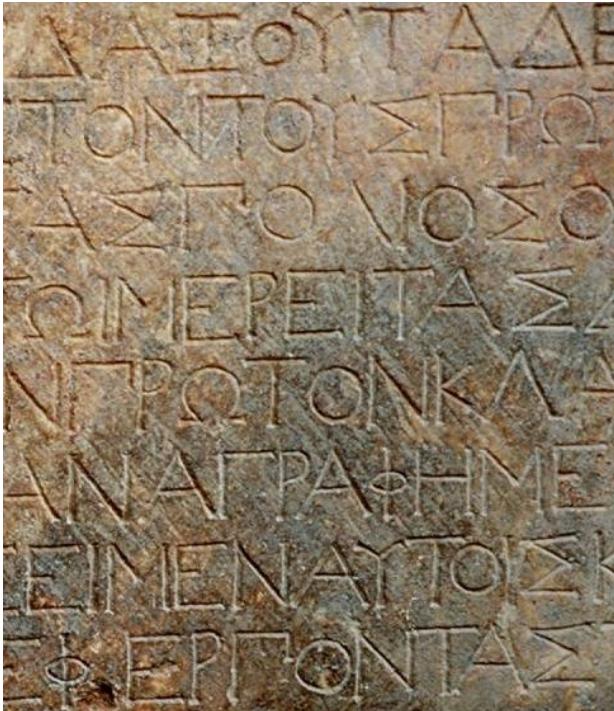

Glinene pločice i Linearno B pismo

Dolaskom Dorana Linearno B pismo nestaje sa svjetske pozornice u 12. st. pr. Kr.

Lumbardska psefizma

Ostrakon

»Grčki alfabet

U 9. st. pr. Kr. Grci prihvaćaju feničko pismo (jedan znak, jedan glas).

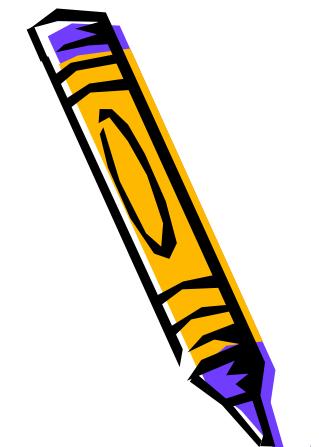

»Prilagođavaju ga Grčkom jeziku i dodaju **vokale**.

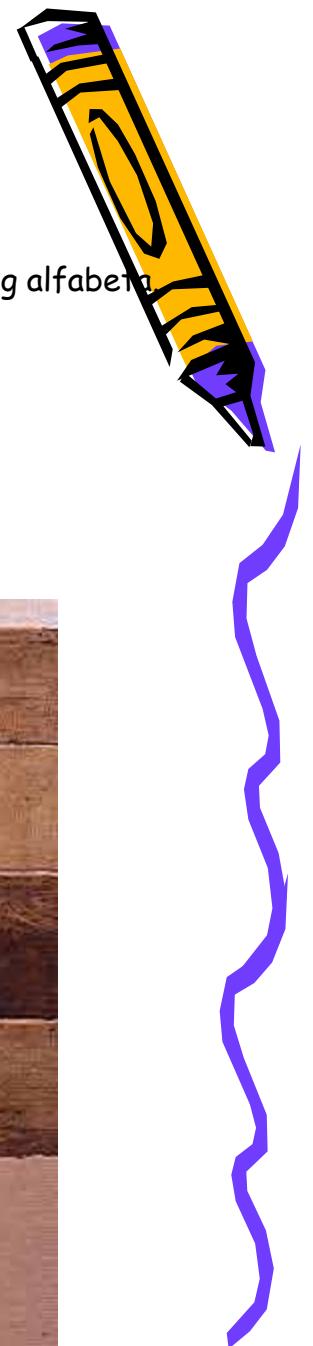
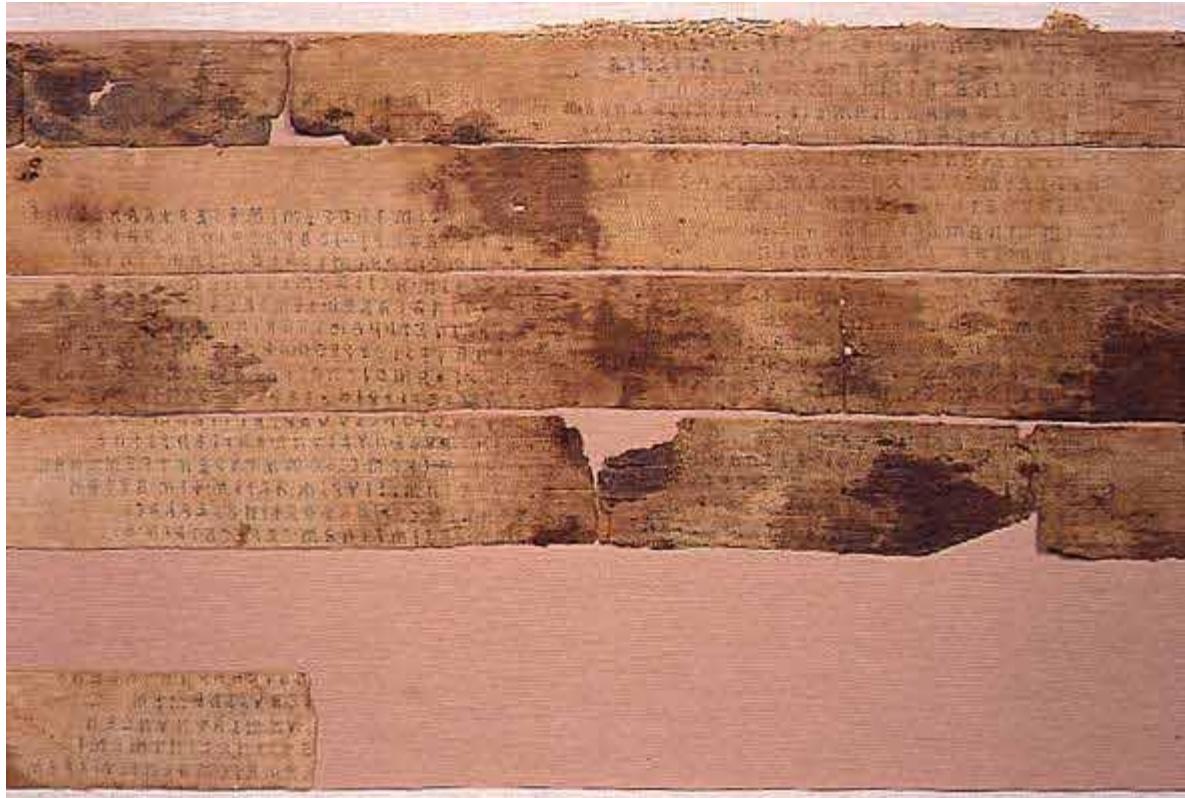
»Grčki alfabet ima **24 slova**.

A Alpha (ai-fah)	B Beta (bay-tah)	Γ Gamma (gam-ah)	Δ Delta (del-ta)	E Epsilon (ep-si-ion)	Z Zeta (zay-tah)
H Eta (ay-tah)	Θ Theta (thay-tah)	I Iota (eye-o-tah)	K Kappa (cap-pah)	Λ Lambda (lamb-dah)	M Mu (mew)
N Nu (new)	Ξ Xi (zie)	Ο Omicron (om-e-cron)	Π Pi (pie)	R Rho (roe)	Σ Sigma (sig-mah)
T Tau (taw)	Υ Upsilon (up-si-ion)	Φ Phi (fie)	X Chi (kie)	Ψ Psi (sigh)	Ω Omega (oh-may-gah)

Etrurski alfabet

- Pismo
- 1. Etrursko pismo nastalo je pod utjecajem grčkog alfabet.
  - 2. Etrurski jezik je još neodgonačen.
  - 3. Najduži etrurski natpis
čuva se u Arheološkom muzeju
u Zagrebu: naziva se *Liber linteus Zagrabiensis-Zagrebačka lanena knjiga*.
  - 4. Oko 900 natpisa nedešifrirano.

Latinski alfabet

Rimljani nisu izumili svoj alfabet, nego su ga preuzeli od Etruščana.

Slovima su označavali zvukovi riječi.

Tri su vrste pisma kod Rimljana:

a) Za službene i vjerske natpise rabila su se ponovo ukrašena velika slova.

b) Kod prepisivanja knjiga pisalo se također velikim tiskanim slovima.

c) Ali, kada bi pisali bilješke na voštanim pločicama, pisali su brzo, malim tiskanim slovima, a slova bi bila povezana.

2. Koristili su ugađenu kožu životinja za pisanje pergamen (membranae, chartae Pergamene), kojoj ime dolazi od grada Pergama, gdje se najviše izrađivao.

3. Na njima se pisalo ptičjim perom (penna) ili zašiljenom trskom (calamus).

4. Tinta (atramentum) se pravila od crnila sipe, gareži, smole i vinskog taloga.

5. U običnom životu koristile su se za bilješke drvene pločice, koje su bile presvućene crnim voskom i imale povišen rub, a zvale su se
a) tabula rasa - prazna ploča
b) tabulae ceratae - tablica premazana voskom

1. Pisali su najčešće na papirusu (papyrus) i na papiru (charta).

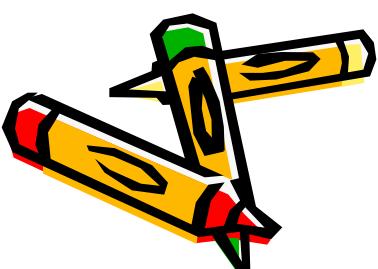
6. Pisalo se tako da su se znakovi urezivali u vosak pisaljkom (stilus) od metala ili slonove kosti. Ona je na jednom kraju bila šiljata, a na drugom plosnata, tako da se plosnatim djelom pogrešno napisano slovo moglo izbrisati.

7. Rimljani su koristili i glinu za upisivanje riječi.

Biljka papyrus

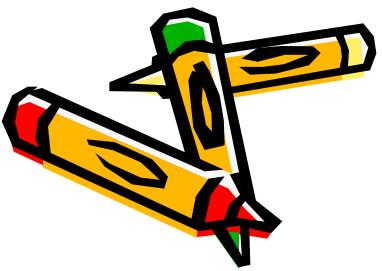

Calamus

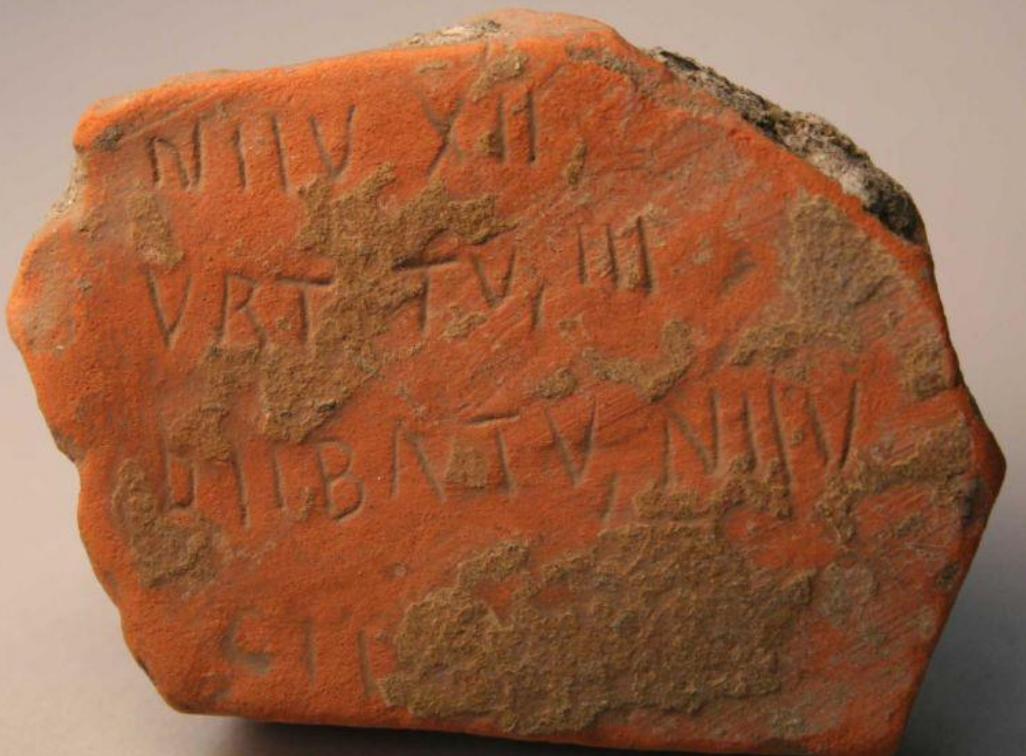

Tabulae ceratae et tabula rasa et stilus

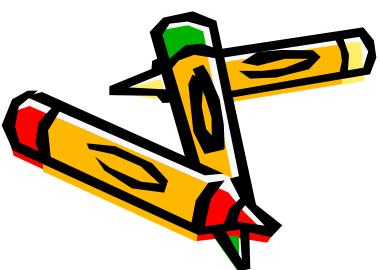

Pribor za pisanje

Glinene rimske pločice
s natpisima i lijepi
primjeri stilusa.

2. Najveća knjižnica (bibliotheaca) starine osnovao je Ptolomej Lagi u Aleksandriji. Ona je izgorijla, kad je izgorio grad, ali je Antonije Kleopatri za naknadu poklonio knjižnicu pergamenских kraljeva.

3. U Rimu je knjižarstvo osnovao Atik, prijatelj Ciceronov, koji je dao robovima (*servi litterati*) da prepisuju govore Ciceronove.

4. Knjige su se umnožavale tako, da je više pisara u isti mah pisalo, što im se kazivalo u pero.

1. Zbirka knjiga bilo je u Grčkoj vrlo rano.

6. Kada se nekoliko karata zalijepilo jedna do druge, dobivala se podulja traka koja se omatala oko drvenog štapića (*umbilicus*) i zbog toga dobila naziv *volumen* (*volvere*-omatati).

Papyrus

Volumen

